

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

про результати відвідування
Обласного комунального некомерційного підприємства
«Чернівецька обласна психіатрична лікарня»
11.03.2024

м. Київ, 2024

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 11.03.2024 групою національного превентивного механізму (далі – НПМ) здійснено відвідування Обласного комунального некомерційного підприємства «Чернівецька обласна психіатрична лікарня» (далі – лікарня/заклад, ЧОПЛ).

Відвідування здійснювали наступні члени групи НПМ:

Морозов Руслан Олегович, начальник відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Петросов Владислав Георгійович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Проценко Людмила Петрівна, представник громадської організації;

Сидоренко Віта Миколаївна, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Керівництво: Левицька Анжела Петрівна

Заклад знаходиться за адресою: м. Чернівці, вул. Кольбенгаєра Еріха, 2.

Відповідно до даних Національної служби здоров'я України ЧОПЛ має три укладені договори про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій та надає 6 груп послуг, зокрема:

- мобільна паліативна медична допомога дорослим і дітям;
- забезпечення кадрового потенціалу системи охорони здоров'я шляхом організації надання медичної допомоги із залученням лікарів-інтернів;
- стаціонарна паліативна медична допомога дітям і дорослим;
- психіатрична допомога дорослим та дітям, яка надається мобільними мультидисциплінарними командами;
- профілактика, діагностика, спостереження та лікування в амбулаторних умовах;
- психіатрична допомога дорослим та дітям, яка надається в стаціонарних умовах.

У структуру лікарні входить 6 відділень та 3 центри. Проектна потужність лікарні розрахована на 360 ліжок, на момент відвідування у лікарні перебувало 490 пацієнтів, із яких 7 – недієздатні особи, 43 дитини.

Згідно наказу Міністерства охорони здоров'я України № 1847 від 24.10.2023 «Про внесення змін до Переліку спеціальних закладів з надання психіатричної допомоги» ЧОПЛ виключено із Переліку спеціальних закладів з надання психіатричної допомоги, відповідно в лікарні не застосовуються стаціонарні види примусових заходів медичного характеру, передбачені Кримінальним кодексом України.

За даними Ліцензійного реєстру Міністерства охорони здоров'я України ОКНП «Чернівецька обласна психіатрична лікарня» (код ЄДРПОУ 43288841) провадить господарську діяльність з медичної практики на підставі ліцензії 2337/Л-П, номер рішення 1301.

Під час відвідування НПМ виявлено позитивний досвід організації функціонування лікарні, який може бути поширено у інших закладах, зокрема:

- організовано співпрацю з закладами соціального захисту населення, що дозволяє пацієнтам лікарні, які мають стійкі інтелектуальні та/або психічні розлади, отримати соціальні послуги поза межами лікарні, зокрема в умовах психоневрологічного інтернату;
- персоналом вживаються заходи щодо отримання пацієнтами лікарні документів, які посвідчують особу;
- організовано співпрацю з медичними закладами міста з метою надання пацієнтам лікарні медичної допомоги та /або послуг, які відсутні в ЧОПЛ;
- наявні сертифіковані засоби для фізичної фіксації;
- залучається гуманітарна допомога з метою покращення умов перебування, харчування та лікування;
- у палатах наявний доступ пацієнтів до питної води;
- на входах до приміщень облаштовані пандуси.

Водночас під час відвідування групою НПМ виявлені недоліки в роботі ЧОПЛ, які призводять до порушення прав пацієнтів.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

1. Фактична наповненість лікарні значно перевищує її планову (на 360 ліжок – 490 пацієнтів), що свідчить про перевантаженість закладу та системні проблеми в організації надання медичних послуг. Зазначене призводить до погіршення якості лікування через брак ліжкового фонду та порушення права пацієнтів на охорону здоров'я та медичну допомогу.

Зокрема, у переважній більшості палат перебуває понад 10 пацієнтів, що суперечить вимогам пунктів 8.3.2.6 та 8.3.2.7 Державних будівельних норм України закладів охорони здоров'я В.2.2-10:2022 (далі – ДБН). Внаслідок

порушення норм площі на одну особу (у середньому близько 3,7 м² при мінімальній нормі у 7 м²) та переповненості закладу, ліжка деяких пацієнтів розміщено впритул, а ліжка окремих пацієнтів знаходяться у кімнаті для прийому їжі (*фото 1-3*). Самі палати є прохідними приміщеннями. У порушення вимог ДБН у палатах недостатня кількість приліжкових тумб та шаф для зберігання особистих речей пацієнтів.

Вищезазначене не відповідає пунктам 32-36 Стандартам Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню СРТ/Inf(98)12-part (далі – Стандарти КЗК), якими передбачено необхідність створення в закладах охорони здоров'я позитивного терапевтичного середовища, забезпечення пацієнту достатнього простору для проживання, достатнього освітлення, опалення, обладнання палат для пацієнтів та місць відпочинку, з тим, щоб надавати пацієнтам візуальну стимуляцію.

2. Відповідно до статті 4 Закону України «Про психіатричну допомогу» психіатрична допомога надається на основі принципів законності, гуманності, додержання прав людини і громадянина, добровільності, доступності та відповідно до сучасного рівня наукових знань, необхідності й достатності заходів лікування, медичної, психологічної та соціальної реабілітації, надання освітніх, соціальних послуг. Згідно з пунктом 3 Порядку надання психіатричної допомоги в стаціонарних умовах, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 07.12.2023 № 2085 (далі – ПНПДСУ), особа, яка досягла 14 років, госпіталізується до закладу з надання психіатричної допомоги у стаціонарні умови добровільно – на її прохання або за її усвідомленою письмовою згодою, наданою за формою первинної облікової документації № 003-9/о «Усвідомлена згода особи на госпіталізацію до психіатричного закладу», затвердженою наказом Міністерства охорони здоров'я України від 15.09.2016 № 970. Однак, у порушення Інструкції щодо заповнення форми первинної облікової документації № 003-9/о «Усвідомлена згода особи на госпіталізацію до психіатричного закладу» під час вивчення медичної документації встановлено відсутність особистих підписів пацієнтів у формі № 003-9/о, разом з тим у пацієнтів лікарні відсутні копії зазначених згод. Відповідно до пункту 3 ПНПДСУ особа, яка страждає на психічний розлад, може бути госпіталізована без її усвідомленої письмової згоди або без письмової згоди її законного представника лише в порядку, визначеному статтями 14, 17 Закону України «Про психіатричну допомогу». Також відсутні особисті підписи пацієнтів у формі первинної облікової документації № 003-10/о «Усвідомлена згода особи на лікування у психіатричному закладі» (*Історія хвороби № 937, № 503, № 1293, № 1073 тощо*).

3. У порушення пункту 9 ПНПДСУ у всіх відвіданих відділеннях замкнено вхідні двері, як наслідок пацієнти, які надали згоду на перебування у закладі

обмежені у праві вільного пересування. Також зазначене обмеження не було належно обґрунтоване у медичній документації пацієнтів. Відповідно до чинного законодавства вхід/вихід з відділень має бути вільним, з урахуванням вимог громадської безпеки у нічний час.

Відповідно до статті 25 Закону України «Про психіатричну допомогу» пацієнти мають право на одержання психіатричної допомоги в найменш обмежених, відповідно до їх психічного стану, умовах. У статті 6 Рекомендацій R (83) 2 Комітету міністрів державам-учасницям щодо правового захисту осіб, що страждають психічними розладами, яких примусово утримують в якості пацієнтів, наголошується, що обмеження особистої свободи пацієнта повинні зводитися тільки до тих, які необхідні через стан його здоров'я та для забезпечення успішного лікування.

4. Безпосередньо у палатах обладнане цілодобове відеоспостереження, що порушує право пацієнтів на повагу до приватного життя під час перебування у закладі. (*фото 4*).

5. Також у закладі не забезпечена можливість здійснення прогулянок пацієнтів. Під час конфіденційного спілкування з пацієнтами останні повідомляли, що не були за межами приміщень лікарні протягом усього часу перебування у закладі. Зі слів медичних працівників такі прогулянки забезпечуються індивідуально лише у випадку, коли до пацієнта приходять відвідувачі. Зазначене порушує пункт 37 Стандартів КЗК.

6. У порушення пункту 11 Правил застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, та форм первинної облікової документації, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я від 24.03.2016 № 240 (далі – ПЗФОІ), та статті 25 Закону України «Про психіатричну допомогу» фізичне обмеження застосовується до осіб у палатах на їх ліжках з панцерною сіткою у присутності інших пацієнтів, які страждають на психічні розлади, що може принижувати честь та гідність пацієнтів у випадку застосування зазначених заходів (*фото 5*). Під час конфіденційного спілкування з групою НПМ, пацієнти повідомляли про фіксацію напередодні відвідування НПМ двох пацієнтів у вечірній час. В журналі реєстрації застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, відсутня будь-яка інформація про здійснення фіксації в зазначену дату.

7. Разом з тим, встановлені випадки розбіжностей між записами щодо часу застосування фізичного обмеження до пацієнта у Протоколі застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, та журналі реєстрації застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, що порушує вимоги ПЗФОІ. (*Історія хвороби № 1360*).

8. Відповідно до пункту 6 розділу II Порядку надання паліативної допомоги, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 04.06.2020 № 1308, для визначення плану та обсягу надання паліативної допомоги закладом охорони здоров'я, який надає паліативну допомогу, складається план спостереження пацієнта, що потребує паліативної допомоги. Водночас у паліативному відділенні закладу такі плани при поступленні пацієнта не складаються. Зі слів медичних працівників, через недостатність персоналу лікарі вимушені заповнювати такі плани лише під час закриття історії хвороби пацієнта, що не забезпечує попереднього якісного спостереження за пацієнтом під час його перебування у паліативному відділенні.

9. Відповідно до пункту 13 ПНПДСУ пацієнти мають право вести телефонні розмови та користуватися глобальною мережею Інтернет (за власний рахунок) з урахуванням розпорядку дня закладу з надання психіатричної допомоги. У ході відвідування виявлені неправомірні обмеження з боку персоналу щодо користування пацієнтами власними мобільними телефонами, зокрема телефони пацієнтам видаються лише за певних обставин з дозволу медичного працівника (*фото 6*).

10. На вікнах переважної більшості відділень лікарні наявні нерозпашні ґрати. Однак пунктом 9 ПНПДСУ заборонено встановлювати ґрати на вікнах палат, що використовуються для надання психіатричної допомоги у стаціонарних умовах. У разі необхідності встановлення на вікнах приміщень об'єктів, де перебувають люди, ґрат останні повинні розкриватися, розсуватися або зніматися відповідно пункту 2.16 Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України № 1417 від 30.12.2014. (*фото 7*).

11. Під час відвідування групою НПМ виявлені протерміновані лікарські засоби Risperdal, Clopixol, Вітамін С 500 та інші (*фото 8, 9*), що порушує вимоги пункту 5 розділу I Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.12.2003 № 584, та у разі використання може призвести до значного зниження якості лікування та шкоди для здоров'я пацієнтів.

12. У приміщенні складу виявлено протерміновані харчові продукти та продукти з невстановленим терміном придатності (у морозильній камері зберігається не промаркована сметана, сосиски та яйця курячі з терміном придатності, який минув), недотримуються принципи товарного сусідства. Зазначене є порушенням вимог Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», та порушує права пацієнтів на безпечне харчування, що може становити загрозу їх життю та здоров'ю (*фото 10*).

13. У порушення пункту 1.4 Порядку організації системи лікувального харчування хворих у закладах охорони здоров'я, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.10.2013 № 931, у закладі організовано триразовий режим харчування замість необхідного чотириразового режиму.

14. Приміщення харчоблоку потребує вжиття дезінсекційних заходів через розповсюдження тарганів (*фото 11*). Відповідно до вимог статті 18 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» юридичні особи незалежно від форм власності та громадяни зобов'язані забезпечити проведення профілактичних дезінфекційних заходів у житлових, виробничих та інших приміщеннях (будівлях) і на земельних ділянках, що належать їм на праві власності чи надані в користування, здійснюють інші заходи з метою недопущення розмноження гризунів та комах.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Міністерству охорони здоров'я України, Чернівецькій обласній військовій адміністрації, Чернівецькій обласній раді:

вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених у ході реалізації функцій національного превентивного механізму наведених порушень прав людини та недопущення катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у Обласному комунальному некомерційному підприємстві «Чернівецька обласна психіатрична лікарня»;

забезпечити контроль за дотриманням прав людини і громадянина, реалізацію законних прав та інтересів пацієнтів на охорону здоров'я та отримання медичної допомоги у Обласному комунальному некомерційному підприємстві «Чернівецька обласна психіатрична лікарня»;

розглянути питання відкриття нових психіатричних відділень у Обласному комунальному некомерційному підприємстві «Чернівецька обласна психіатрична лікарня», перенесення частини відділень до багатопрофільної клінічної лікарні;

розглянути питання збільшення штату медичних працівників лікарні шляхом введення додаткових штатних одиниць;

розробити та реалізувати план облаштування відділень лікарні відповідно до встановлених вимог.

Обласному комунальному некомерційному підприємстві «Чернівецька обласна психіатрична лікарня»:

Розглянути питання оптимізації часу перебування пацієнтів в умовах стаціонару.

Забезпечити:

неухильне додержання вимог Порядку надання психіатричної допомоги в стаціонарних умовах;

ознайомлення усіх пацієнтів з усвідомленою письмовою згодою на обстеження та лікування у закладі;

припинення необґрунтованого обмеження права пацієнтів на пересування та зв'язок із зовнішнім світом;

застосування фізичного обмеження лише відповідно до встановлених ПЗФОІ вимог;

демонування у палатах системи відеоспостереження;

заміну нерозпашних ґрат на розпашні;

складання та ведення плану спостереження пацієнта, які потребують паліативної допомоги;

неухильне додержання правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах та утилізацію лікарських засобів із терміном придатності, що минув;

неухильне додержання вимог Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» та утилізацію харчових продуктів із терміном придатності, що минув;

введення у закладі чотириразового режиму харчування;

проведення дезінсекційних заходів у приміщеннях харчоблоку.

Додаток: фото до звіту.

**Начальник відділу реалізації
національного превентивного механізму у
сфері охорони здоров'я Департаменту з питань
реалізації національного превентивного
механізму Секретаріату Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини**

Руслан МОРОЗОВ

Фото до звіту

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

Фото 5

Фото 6

Фото 7

Фото 8

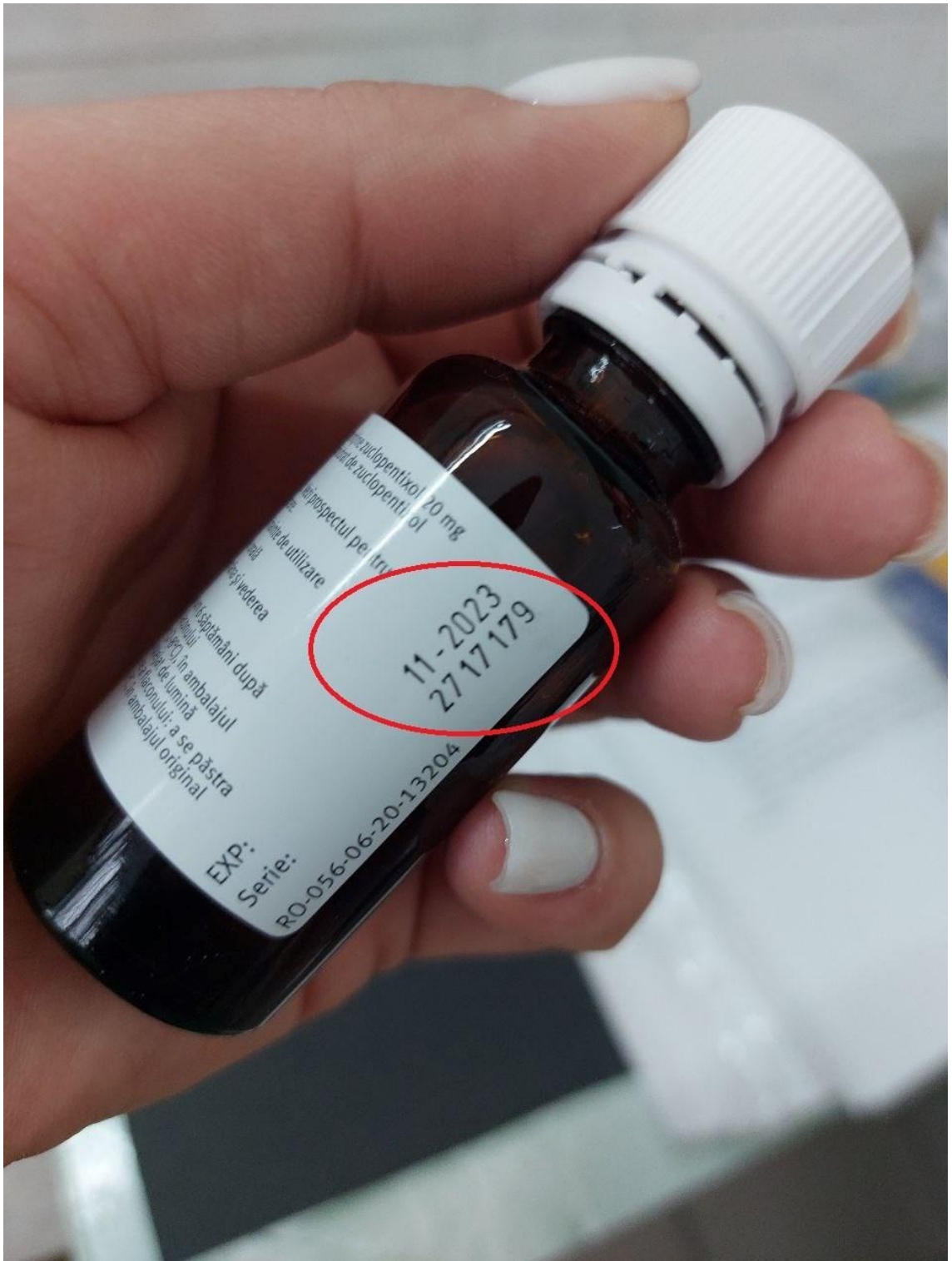

Фото 9

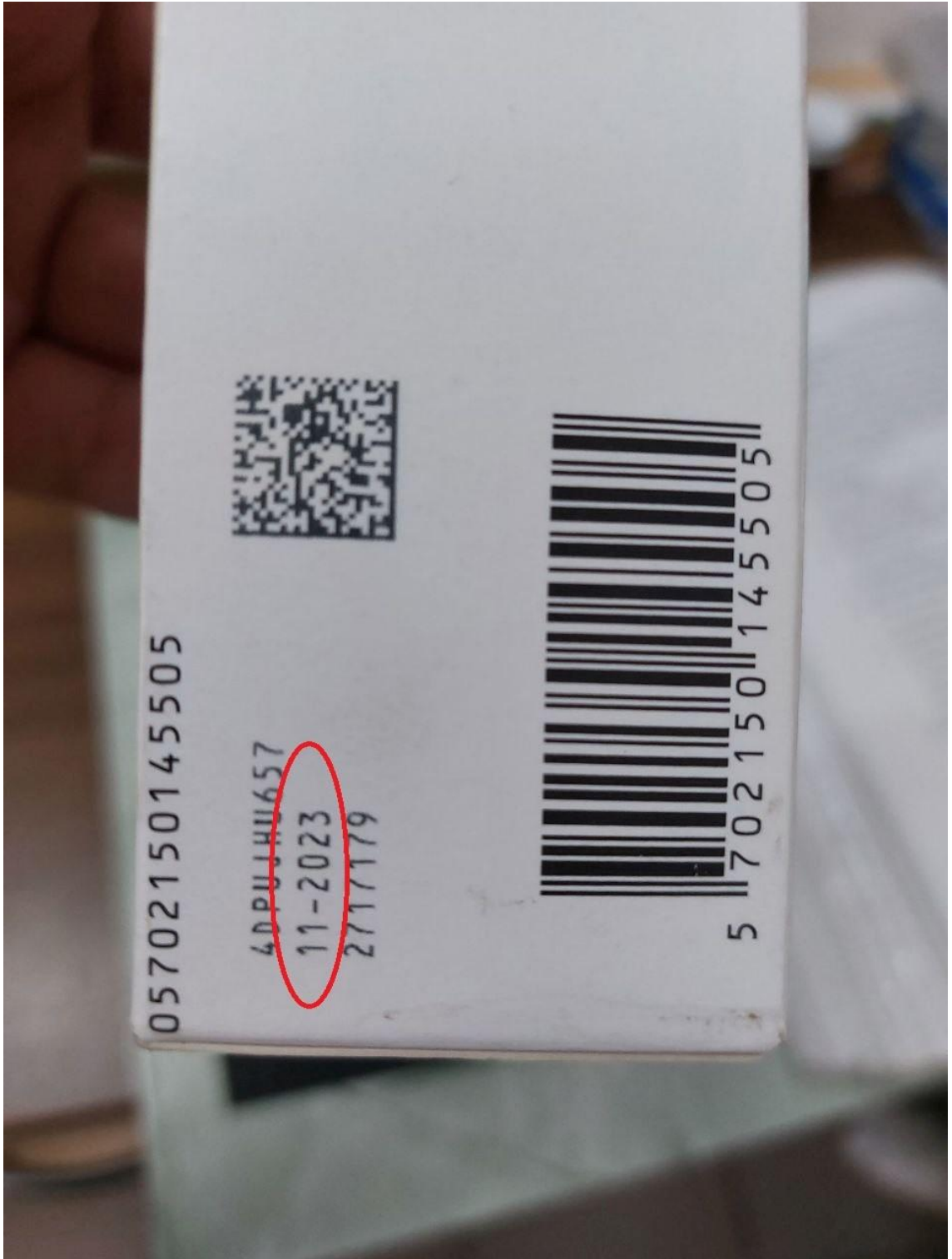

Фото 10

Φοτο 11

